

GOIB /
CONSELLERIA
D'EDUCACIÓ
I UNIVERSITAT
DIRECCIÓ GENERAL
D'INNOVACIÓ
I COMUNITAT EDUCATIVA

VI JORNADES D'ESTUDIS LOCALS D'ESPORLES

20 i 21 d'octubre
de 2018

ESTADÍSTICA ESCOLAR CURS 1924-1925. LES ESCOLES PÚBLIQUES D'ESPORLES

Foto: Raimon Palou

INTRODUCCIÓN

LLEI D'INSTRUCCIÓ PÚBLICA

1. Llei “Moyano” (1857-1970) amb modificacions:
  - 1931-1933
  - 1934-1936
  - 1945
  - 1953
2. Primera llei en què l'Estat regulava els plans d'estudis intervenint en l'educació.
3. Convertia l'ensenyament primari en universal (obligatorietat).
4. Determinava la llengua castellana com a única a estudiar.
5. Organitzada en tres nivells:
  - Ensenyament primari (elemental i superior)
  - Ensenyament secundari
  - Ensenyament superior i professional
6. Ensenyament obligatori dels 6 als 9 anys (escola o casa).

DIAGNÒSTIC

1. Escola **pobra** pel que fa als materials, mobles i immobles.
2. Professionals **mal retribuïts**:
  - Manca de bons mestres i bones mestres
  - Manca d'estudiants de Magisteri
  - Professionals poc formats
3. Índex d'analfabetisme entorn al 52% amb unes taxes d'**escolarització** inferiors al 50% entre 6 i 12 anys.
4. Desequilibris entre la **matrícula** de nins i de nines.
5. **Absentisme escolar** important i en ocasions de forma temporal.
6. **Ràtios** per professor/a molt elevades.
7. **Mètodes** d'ensenyaments rutinaris.
8. **Programes limitats**: lectura, escriptura, càlcul i doctrina cristiana.

ALFABETITZACIÓ

% Taxes d'alfabetització			
Edat	Masculina	Femenina	Diferències
6	13,22	12,10	1,12
7	25,99	23,63	2,38
8	35,46	31,93	3,54
9	44,47	39,72	4,76
10	49,29	44,49	4,79
<u>11 a 15</u>	58,95	53,32	5,63

*La diferència de la taxa d'alfabetització entre nins i nines augmenta amb l'edat

CONSIGNES METODOLÒGIQUES

1. Metodologia **particular** dels docents.
2. Cada **l·liçó** havia de respondre a les preguntes següents:
  - L'assumpte a tractar ha de figurar al programa?
  - En quin grau i quan s'ha d'introduir?
  - Quina ha de ser l'extensió i la profunditat?
  - Com s'ha d'ensenyar? (Didàctica)

PROBLEMÀTICA

1. No hi ha **programa**.
2. Absència de **llibres de text**.
3. Ensenyament **sectari** o ensenyament indiferent.
4. Educació a través **progenitors** (adaptada a cada individu).

ÈPOCA DE CONTRASTS

Modernes institucions educatives:

- **Escola nova:** Pedagogia activa, observació-experimentació, aprenentatge crític, gestió democràtica de l'aula i coeducació.
- **Escoles de treball:** Formació professional. Arts i oficis.
- **Escoles Montessori:** Organització lliure (ambients), materials propis.
- **Repúbliques d'infants:** Comunes autogestionades (Makarenko).
- **Jardins d'infància:** Actualment “escoletes”. Prop de les fàbriques.
- **Escoles de la mar:** Per a nins i nines amb problemes de salut, aire lliure.
- **Escoles del bosc:** Per a nins i nines amb problemes respiratoris. Dirigida per Rosa Sensat, prestigiosa pedagoga catalana.

Totes aquestes alternatives estan en clara **contraposició** amb el diagnòstic de la **situació educativa** de l'època.

L'ESTADÍSTICA

DICTADURA DE PRIMO DE RIVERA (1923-1930)

CONTEXT HISTÒRIC

GRAN INTERÈS PEL MÓN DE L'ENSENYAMENT

SECTORS
MÉS LAICS

ESGLÉSIA
CATÒLICA

CONTROL DELS
CENTRES EDUCATIUS

INFLUX
SOCIAL A
TRAVÉS DE
L'EDUCACIÓ

convergència

**CONSTRUCCIÓ D'UN ESTAT FORT I OBERT A ADOPTAR TRETS
D'ESTATS EUROPEUS MÉS MODERNS**

MINISTERI D'INSTRUCCIÓ PÚBLICA I BELLES ARTS

1922

Reial Decret de 20 de gener i Reial Ordre de 2 febrer

OFICINA DE PUBLICACIONS, ESTADÍSTICA I INFORMACIONS DE L'ENSENYAMENT

**SERVEI
D'ESTADÍSTICA**

FUNCIONS

- Redacció i publicació dels models als que s'han d'ajustar les dades de l'estadística oficial de tots els serveis.
- Recollida de dades dels centres docents i oficials.
- Publicació anual de l'estadística general de l'ensenyament.

MINISTERI D'INSTRUCCIÓ PÚBLICA I BELLES ARTS

**DIRECCIÓ GENERAL DE
L'ENSENYAMENT PRIMARI**
Subsecretari: García de Leaniz

publica

Reial ordre 23-01-1925

Elaboració d'una estadística d'edificis, mobiliari i material de les Escoles Nacionals de l'Ensenyament Primari

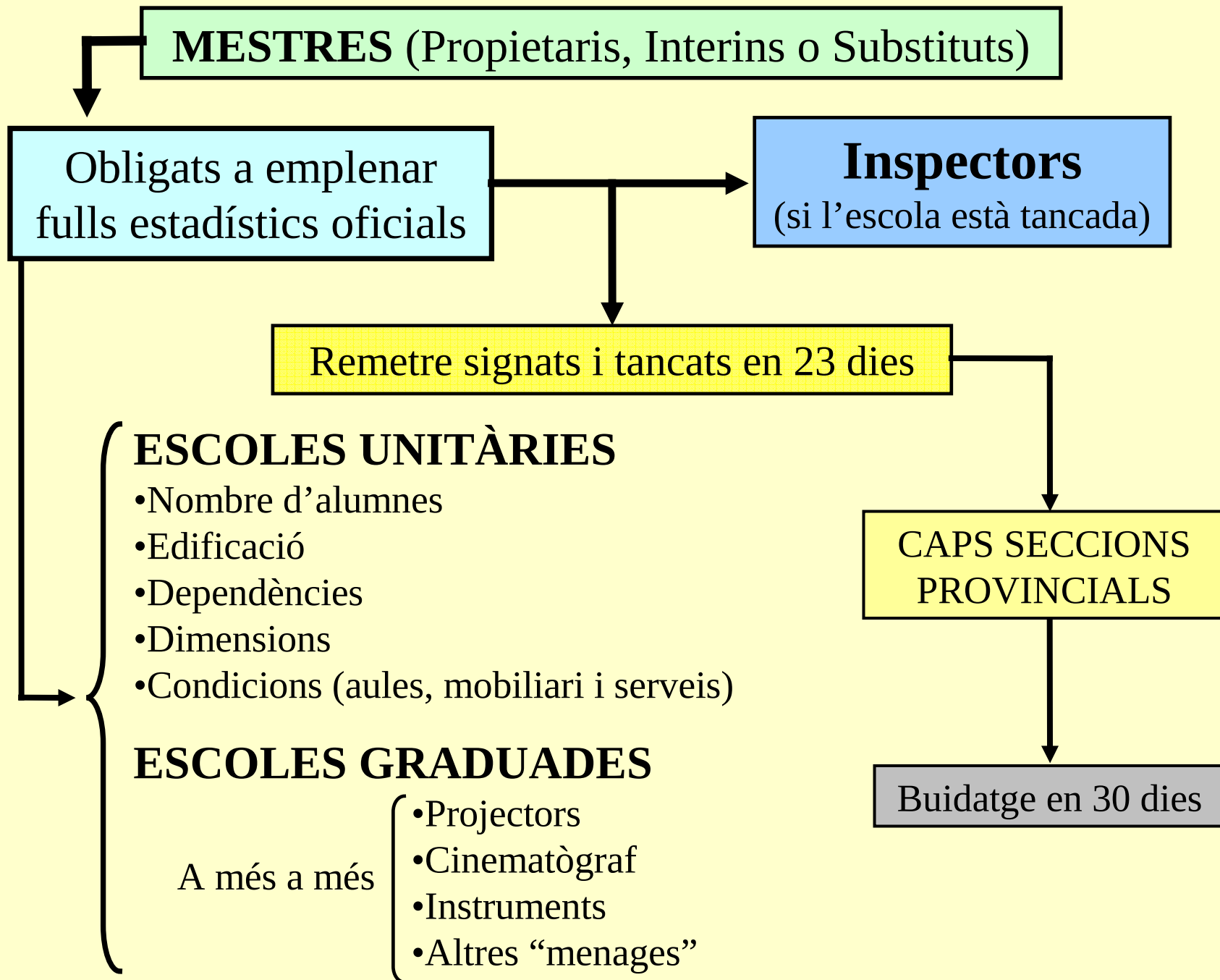
Nombre d'Escoles

Matrícula

% Assistència

OBJECTIU

Aconseguir un coneixement exacte de l'estat de l'ensenyament públic a Espanya

**ESCOLAS
D'ESPORTES**

ESTADÍSTICA ESCOLAR DE ESPAÑA

EDIFICIOS-ESCUELAS.— CURSO DE 1924-25

I.—Escuelas unitarias

Provincia de Valencia
 1. Pueblo Esposas
 2. Escuela de niños de Esposas
 3. Matrícula en el curso 1923-24 30 alumnos.
 4. Asistencia media en el curso 1923-24 20 alumnos.

A.—Edificación

5. Propiedad de el Ayuntamiento
 6. Si es alquilado, cantidad anual que se paga por él _____ pesetas.
 7. Fecha de construcción año 1842

B.—Dependencias

8. ¿Tiene patio o jardín? tiene patio y jardín
 9. Superficie total de éste 92.16 metros cuadrados.
 10. Idem por alumno de asistencia media 4.60 metros cuadrados.
 11. ¿Tiene retretes? uno con tres servicios
 12. ¿Con agua corriente o sin ella? tiene agua de cisterna
 13. ¿Tiene el edificio vivienda aneja para el Maestro? si
 14. Otras dependencias anejas _____
 15. Observaciones respecto al edificio es muy viejo

C.—Sala de clases

1. Situación de la sala en el edificio (planta baja, pisos primero y segundo) planta baja
 2. Superficie 8 metros $\times$ 4 metros = 32 metros cuadrados.
 3. Volumen 8 metros $\times$ 4 metros $\times$ 2.5 metros = 80 metros cúbicos.
 4. Superficie por alumnos de asistencia media 1.60 metros cuadrados.
 5. Volumen por idem id. 4 metros cúbicos.
 6. Iluminación: número de huecos 3
 7. Idem superficie total 2.195 metros cuadrados.
 8. Orientación Mira al O.
 9. Medio o sistema de ventilación empleado unilateral
 10. Idem id. de calefacción ninguno
 11. Idem id. de alumbrado eléctrico

D.—Moblaje escolar

12. Número y clase de mesas-bancos 7 mesas-bancos bipersonales
 13. Cabida de alumnos en ellas 14
 14. Observaciones respecto a la sala de clase y al moblaje la primera tiene falta de luz, el moblaje escaso.

Imprenta de El Magisterio Español.

La Maestra,

Joseta Martorell Mora

Esposas 15 de febrero de 1925.

UNITÀRIA NINES ESPORLES

- Propietari: Ajuntament
- Lloguer anual: Cap
- Matrícula: 30
- Assistència: 20 (67%)
- Capacitat: 14
- Superfície: 32 m²
- Habitatge mestra: Si
- Pati o jardí: Ambdós
- Aigua Corrent: No
- Il·luminació natural: 3 finestres
- Mestra: Josepa Martorell Mora

- Tenia 7 pupitres de 2 places,
- El mobiliari era insuficient per al nombre d'alumnes.
- Manca d'il·luminació a la sala de classe.
- Edifici construït l'any 1842.

ESTADISTICA ESCOLAR DE ESPAÑA

EDIFICIOS-ESCUELAS.— CURSO DE 1924-25

I.—Escuelas unitarias

Provincia de Baleares
 1. Pueblo Esportolles
 2. Escuela de id.
 3. Matrícula en el curso 1923-24 56 alumnos.
 4. Asistencia media en el curso 1923-24 45 alumnos.

A.—Edificación

5. Propiedad de Municipio
 6. Si es alquilado, cantidad anual que se paga por él en pesetas.
 7. Fecha de construcción en 1843

B.—Dependencias

8. ¿Tiene patio o jardín? jardín
 9. Superficie total de éste 29'54 metros cuadrados.
 10. Idem por alumno de asistencia media 2'21 metros cuadrados.
 11. ¿Tiene retretes? si
 12. ¿Con agua corriente o sin ella? sin
 13. ¿Tiene el edificio vivienda aneja para el Maestro? no
 14. Otras dependencias anejas dos salitas para los profesores
 15. Observaciones respecto al edificio muy viejo, poca luz y abandonado

C.—Sala de clases

1. Situación de la sala en el edificio (planta baja, pisos primero y segundo) planta baja
 2. Superficie 11'06 metros $\times$ 4'12 metros = 45'56 metros cuadrados.
 3. Volumen 11'06 metros $\times$ 4'12 metros $\times$ 3'2 metros = 145'816 metros cúbicos.
 4. Superficie por alumnos de asistencia media 1'01 metros cuadrados.
 5. Volumen por idem id. 3'240 metros cúbicos.
 6. Iluminación: número de huecos cuatro
 7. Idem superficie total 5'23 metros cuadrados.
 8. Orientación sur-este
 9. Medio o sistema de ventilación empleado dejar abierta las horas de descanso
 10. Idem id. de calefacción ninguna
 11. Idem id. de alumbrado eléctrico

D.—Moblaje escolar

12. Número y clase de mesas-bancos 8 mesas-bancos bipersonales y 5 bancos antiguos
 13. Cabida de alumnos en ellas 46
 14. Observaciones respecto a la sala de clase y al moblaje la sala de clases, poca luz y el moblaje bastante deficiente
 Imprenta de El Magisterio Español.

Esportolles 15 febrero 1925
Joan Salom Alemany

UNITÀRIA NINS ESPORLES

- Propietari: Ajuntament
- Lloguer anual: Cap
- Matrícula: 56
- Assistència: 45 (80%)
- Capacitat: 46
- Superfície: 45,56 m²
- Habitatge mestre: No
- Pati o jardí: Jardí
- Aigua Corrent: No
- Il·luminació natural: 4 finestres
- Mestre: Joan Salom Alemany

-Tenia 8 pupitres biplaces i 5 bancs antics.
 -Mobiliari deficient i falta de llum a la sala de classe.
 -Edifici construït l'any 1843, en males condicions.

ESTADÍSTICA ESCOLES NACIONALS D'ENSENYAMENT PRIMARI

ESPORLES, CURS 1924-25

ESPORLES	NINES	NINS
Matrícula	30	56
Mitjana d'assistència	20	45
Percentatge	67%	80%
Capacitat	14	46
Propietat	Municipal	Municipal
Lloguer anual	-----	-----
Anys de construcció	1842	1843
Pati	Pati i jardí	Pati
Excusat	1	1
Aigua corrent	No	No (cisterna)
Habitatge mestre/a	Si	No
Sala de classes	Planta baixa	Planta baixa
Superfície	32 m ²	45,56 m ²
Alçada (sòtil)	2,50 m	3,20 m
Il·luminació (finestres)	3	4
Superfície total finestres	4,95 m ²	5,23 m ²
Orientació	O	SO
Calefacció	No	No
Llum artificial	Elèctrica	Elèctrica

Taula 1. Comparativa de les estadístiques realitzades a les Escoles Unitàries d'Esporles 1924-1925

LA MESTRA ! EL MESTRE

Josepa Martorell Mora

Nascuda a Palma el 8 de desembre de 1879. Mestra Superior de Primer Ensenyament (12-01-1905).

El seu primer destí com a mestra (per oposició) fou l'Escola Unitària de nines d'Esporles.

Dia 7 d'agost de 1905 prengué possessió de la seva plaça amb un sou anual de 825 pessetes.

Dia 1 d'abril de 1911, tengué un ascens per el qual passà a cobrar 1100 pessetes anuals.

25

MOVIMIENTO DEL PERSONAL

Pueblo de *Esporlas.* --Ayuntamiento de *Esporlas.*

Escuela	Nombre del que la sirve	Concepto en que la sirve	Forma de su obtención	Sueldo que disfruta		Fecha del nombramiento			Fecha de la posesión			Fecha del cese			Causa del cese y observaciones
				Ptas.	Cts.	Día	Mes	Año	Día	Mes	Año	Día	Mes	Año	
Niñas.	D ^a Josepa Martorell Mora.	Propiedad.	Oposición.	1100	00	25	Febrero	1911	1 ^a	abril	1911	31	Agosto	1913	Ascendió a 2000 ptas. R.D. 19 Mayo 1913
"	La misma	Id.	Id.	2000	"	1 ^a	Febrero	1913	1 ^a	Septiembre	1913	31	Marzo	1920	Ascendió a 2500 ptas. R.D. 4 Junio 1920.
"	La misma	Id.	Id.	2500	"	1 ^a	Junio	1920	1 ^a	Abril	1920	15	Julio	1920	Ascendió a 3000 ptas. por R.O. 18 Diciembre 1920.
"	La misma.	Id.	Id.	3000	"	18	Diciembre	1920	16	Julio	1920	31	Marzo	1921	Ascendió a 3500 ptas. por R.O. 14 Junio de 1921.
"	La misma.	Id.	Id.	3500	"	14	Junio	1921	1 ^a	Abril	1921	31	Diciembre	1926	Cesa por traslado a La Vileta (Palma)
"	D ^a Margarita Andreu Carri.	Interina.	Intervolunt.	2.000	"	11	Marzo	1927	11	Marzo	1927	1 ^a	Julio	1927	Cesa por tomar posesión una propietaria.
"	" Magdalena Garau Ferrá.	Propietaria.	Traslado	3.000	"	21	Junio	1927	2	Julio	1927	31	Agosto	1931	Por ascenso
"	La misma	Id.	ascenso	4000	"	21	Febrero	1931	1	Septiembre	1931				

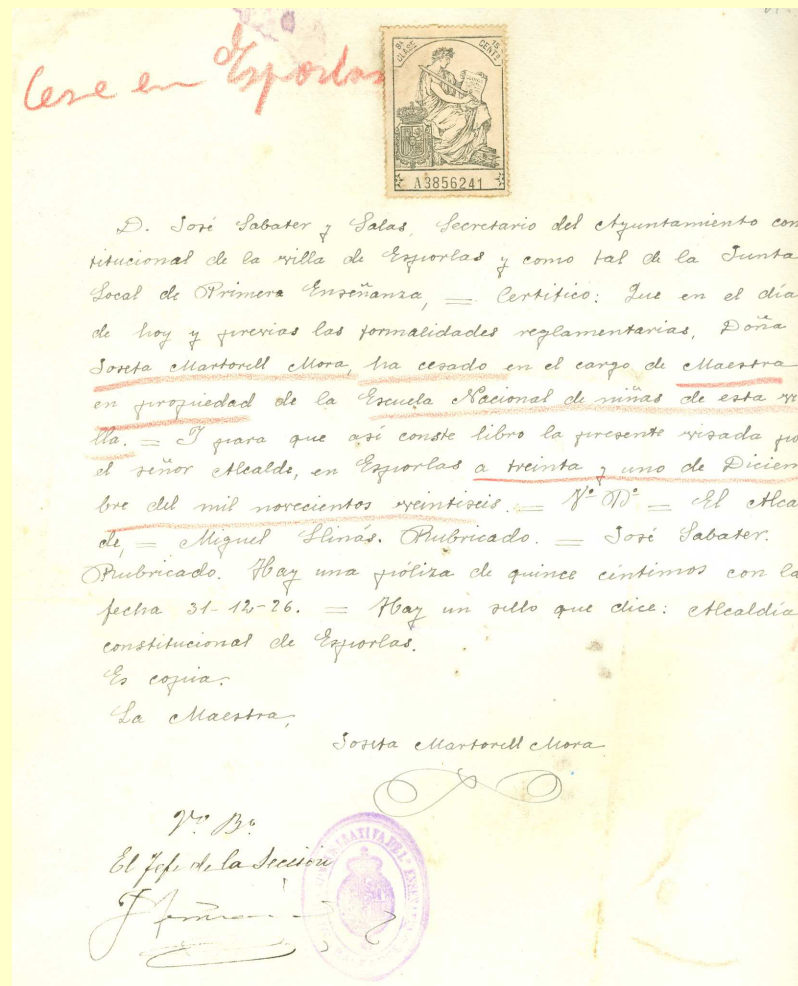
Després de diversos ascensos professionals, va cessar com a mestra de l'Unitària de nines d'Esportes el **31 de desembre de 1926**.

L'1 de gener de 1927 arribà a l'Escola Unitària de nines de La Vileta on exercí fins dia 15 d'octubre de 1934 que passà a l'Escola de Santa Catalina de Palma.

Durant el procés de depuració del magisteri, fou destinada a l'Escola "Finestres Verdes" de Palma per Ordre Governativa de l'1 d'octubre de 1936 al 14 de setembre de 1937. Retornà al destí anterior el 15 de setembre del mateix any.

A conseqüència de l'esmentat procés, del 13 d'octubre de 1937 al 31 de gener de 1938 va ser mestra d'una Unitària de nines d'Inca.

El **8 de desembre de 1949**, a l'edat de 70 anys, es va **jubilar** després de més de 44 anys d'exercici docent.

Joan Salom Alemany

Nascut a Palma el 10 de juliol de 1891. Mestre Superior de Primer Ensenyament (21-10-1916).

El seu primer destí com a mestre (per oposició) fou l'Escola d'Organyà (Lleida) del 30 de març de 1916 al 31 d'agost de 1918.

El curs 1918-1919 va ser mestre de l'Escola Graduada de nins des Mercadal (Menorca) i del setembre de 1919 al setembre de 1922 de l'Unitària de nins de Búger.

El **25 de setembre de 1922** prengué possessió de l'Escola Unitària de nins d'Esporles amb un sou anual de 2500 pessetes.

22

MOVIMIENTO DEL PERSONAL

Pueblo de *Esporlas*. --Ayuntamiento de *Esporlas*.

Escuela	Nombre del que la sirve	Concepto en que la sirve	Forma de su obtención	Sueldo que disfruta		Fecha del nombramiento			Fecha de la posesión			Fecha del cese			Causa del cese y observaciones
				Ptas.	Cts.	Día	Mes	Año	Día	Mes	Año	Día	Mes	Año	
Niños.	D. Miguel Martiner Canals.	Interino	Entrenamiento	500	00	30	Junio	1912	1 ^o	Febrero	1912	5	Noviembre	1914	Por haber sido nombrado al maestro en propiedad
"	" José Sabater Soler	"	"	500	"	14	Noviembre	1914	9	Diciembre	1914	20	Junio	1915	por haberse provisto en propiedad.
"	" Eusebio Balaguer Bauza	Propiedad	Traslado	5975	"	27	Abril	1915	2 ^o	Julio	1915	1	Agosto	1916	por haber pasado a una de Palma de 1 ^{er} categoría
"	" José Bonaventura Obono	Interino	Entrenamiento	500	"	11	Septiembre	1916	15	Febrero	1916	31	Agosto	1917	por haberse provisto en propiedad
"	" Joaquín Palma Traba	Propiedad	Traslado	1100	"	23	Agosto	1917	1 ^o	Septiembre	1917	31	Agosto	1918	Ascendio a 2000 ptas. por R.D. 19 Octubre 1918
"	" El mismo	"	Ascenso	2000	"	19	Agosto	1918	1 ^o	Septiembre	1918	31	Marzo	1920	Ascendio a 3000 ptas. por R.D. 12 Junio 1920
"	" El mismo	"	"	3000	"	1	Septiembre	1920	1 ^o	Agosto	1920	31	Marzo	1921	Ascendio a 3500 ptas. por R.D. de 17 Junio 1921
"	" El mismo.	"	"	3500	"	7	Junio	1921	1 ^o	Abril	1921	31	Agosto	1921	Cese por traslado a Srta. de Munt. prov. Barcelona.
"	" Gabriel Coll Mulet	Interino	Lista int. ^{ps}	2000	"	1 ^o	Septiembre	1921	1 ^o	Septiembre	1921	24	Septiembre	1922	Cese por haberse provisto en propiedad.
"	" Joan Salom Alemany	Propiedad	Traslado	2500	"	21	Septiembre	1922	25	Febrero	1922	30	Junio	1924	Ascendio a 3000 ptas. por R.D. 11-agosto 1924
"	" El mismo.	"	Ascenso	3.000	"	11	Agosto	1924	1 ^o	Julio	1924	30	Septiembre	1920	Por pasar al P.O. de 1 ^{er} categoría
"	" Antonio Pericas Jammé	Interino	Entrenamiento	2.000	"	30	Septiembre	1920	1	Diciembre	1920	31	Diciembre	1921	Por haberse posesionado en propiedad
"	" Sera Roselló Gouraizer	Propiedad	Traslado	3000	"	13	Octubre	1921	1	Noviembre	1921				

Joan Salom Alemany
P.O. de 1er categoría 1-11-1921

Mestre d'Esportles fins dia **14 de setembre de 1930** que passà a l'Escola Unitària de nins del Pont d'Inca.

L'1 d'octubre de 1936, durant el procés de depuració del magisteri, fou suspès d'ocupació i sou.

La Comissió Depuradora Provincial el sancionà amb un trasllat dins la província i l'11 de maig de 1938, prengué possessió de l'Escola Unitària de nins de Sineu.

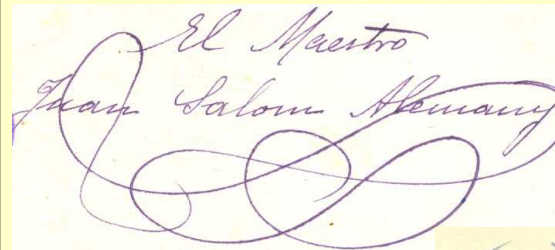
De 1945 a 1947 va ser mestre de l'Unitària de nins d'Estellencs i l'1 d'octubre de 1947 arribà a l'Escola Graduada del Secar de la Real.

El **20 d'abril de 1955** li concediren la **jubilació** per impossibilitat física a causa d'una hemorràgia cerebral soferta l'any 1951.

LA MALALTIA

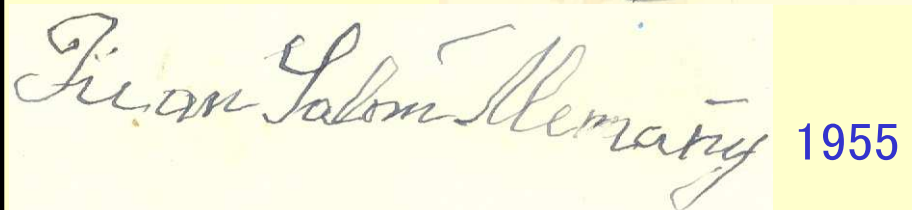
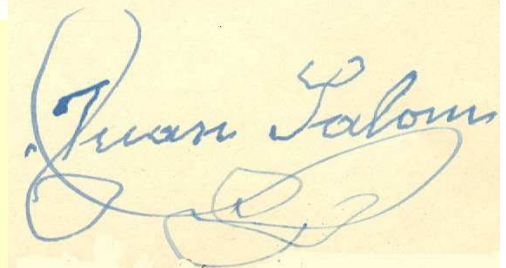
... Padece una hemorràgia cerebral que le ha ocasionado una paresia en los músculos del lado derecho, y presenta, además, dificultad en la expresión hablada.

Tot i lesseqüeles que li quedaren

1930

1951

1955

Va seguir fent feina 4 anys més.

AMEIB

C/ Antoni Torrandell, 59 . Inca

Telèfon: 971504279

E-mail: ameib@dgice.caib.es

G CONSELLERIA
O EDUCACIÓ
I I UNIVERSITAT
B DIRECCIÓ GENERAL
/ INNOVACIÓ
I COMUNITAT EDUCATIVA

— **ARXIU** i
— **MUSEU** de
— l'**EDUCACIÓ** de
— les **ILLES** **BALEARS**

Aulí Ginard, Antoni - Torres Flores, Aina Maria
Pons Julià, Joan